

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 57 К1

Дата 05.03.20г.

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ИСКАНЕ

ОТ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
ОТ 44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

на основание чл. 150, ал. 1, във връзка с чл. 149, ал. 1, т. 2 от
Конституцията на Република България и чл. 12, ал. 1, т. 2
от Закона за Конституционен съд

**УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА КОНСТИТУЦИОННИ
СЪДИИ,**

Обръщаме се към Вас с искане за обявяване на Закона за социалните услуги (обн. в ДВ брой 24 от 22 март 2019 г., в сила от 01.07.2020 г.) /ЗСУ, Законът/ и направените с неговите Преходни и заключителни разпоредби изменения в други закони за противоконституционни, като противоречащи на основните принципи и основните права на гражданите, залегнали в устоите на Конституцията на Република България /КРБ, Конституцията/.

Във връзка със социалната и обществена значимост на ЗСУ, големия публичен интерес и високата политическа ангажираност на обществото, ние, народните представители, отправяме настоящото искане до Конституционния съд за преценка на съответствието на Закона с Конституцията на Република България. Произнасянето на Конституционния съд до голяма степен ще внесе яснота в очерталите се противоречиви нагласи в обществения дебат.

I. ИЗЛОЖЕНИЕ НА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ОТНОСНО ПРОТИВОРЕЧИЕТО НА ЗСУ С КОНСТИТУЦИЯТА И С МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИТЕ НОРМИ

р
офозидам
н.д. К. В. 3 / 2020 г.
оценени срещу гражданите
Финанс
5.03.2020г.
Зак. за социалните услуги
КС:
Бр. 11/2020

1. Противоречие с Преамбюл, чл. 4, ал. 2, чл. 6 и чл. 51, ал. 1 и ал. 3 от КРБ

Гражданите имат право на обществено осигуряване и на социално подпомагане по силата на КРБ и на общопризнатите актове на международното право. Неслучайно бащите на действащата ни Конституция още в Преамбюла прогласяват волята на народа Република България да бъде „социална държава”.

Чрез ЗСУ конституционното право на **социално подпомагане**, като държавногарантирана безвъзмездна подкрепа за нуждаещите се, **се заменя със „социална услуга“** - платена търговска дейност с цел печалба. Това променя из основи философията на закона и той вече не съответства на целите, заложи в Конституцията. Безвъзмездното подпомагане се заменя от платена услуга със съответна такса, а нейното неплащане води до санкциониране (чл. 102 от ЗСУ). Нито търговците, нито неправителствените организации имат задължения да следват държавната политика в някакъв сектор, а държавата няма право да се меси в тяхната работа. Контролът, който се упражнява е само по отношение на това, дейността им да не противоречи на закона и публикуването на годишен финансов отчет на юридически лица с нестопанска цел. Неоснователни са аргументите, че неправителствените организации в обществена полза не реализират печалба, факт, който не отговаря на истината – те реализират печалба, иначе не биха могли да работят и съществуват, само не я разпределят. Това обаче не пречи на източването на средства към съпътстващи дейности, подизпълнители и доставчици. Колкото до търговците, там печалбата си е предвидена изначално. Подобна система от доставчици на социални услуги би представлявала неограничена възможност за източване и злоупотреба с и без това крайно недостатъчните средства, които държавата заделя за социални дейности. Приватизацията, предвидена в този сектор е толкова широка и всеобхватна, че на практика лишава държавата от възможността да изработва и прилага устойчиви политики в социалната област.

Въз основа на ЗСУ нито държавата, нито частните доставчици поемат гаранция за предоставяне на необходимите услуги на нуждаещите се граждани (напр. хората с увреждания). Доставчиците на социални услуги сами избират какви услуги да предоставят и на кого. На практика държавата абдикира от социалната си функция. Агенцията за качеството на социалните услуги ще контролира само предоставените услуги, а не и тези, които няма да бъдат предоставени на нуждаещите се.

ЗСУ се явява продължение на вече нормативно регулирана материя с нововъведения, които същностно променят механизма на финансиране на социалното подпомагане и правните субекти, на които държавата възлага извършването на социални услуги.

Със ЗСУ секторът на социалните услуги се приватизира чрез въвеждането на възможност социални услуги да се предоставят самостоятелно и наравно с държавата от частни лица, при това ползвайки се от държавната принуда. Така частните доставчици на социални услуги придобиват права да осъществяват **държавни функции и се снабдяват с империум** (по смисъла на чл. 21 от АПК, в сила от 01.01.2019 г., организациите, предоставящи обществени услуги, са оправомощени да издават административни актове).

Следва да се отбележи също така, че със ЗСУ се създава възможност целият сектор на социални услуги на практика да се иззме от общините и да се предостави на частни лица, които на практика извличат печалба от дейности по социално подпомагане - изключителен прерогатив на държавата. Това е в ущърб на българските граждани. Нещо повече, тези права се предоставят и на **чуждестранни лица**, и то без лицензиране.

Законът цели пълна **всеобхватност**, с потенциал да засегне всеки български гражданин, независимо от неговата възраст и реални нужди, а дори и нещо повече - въпреки неговото знание и съгласие.

В подкрепа на твърдението, колко широк е обхватът на ЗСУ ще разгледаме въпроса в няколко различни аспекта:

1.1. Понятие за „социална услуга”

Според чл. 1, ал. 1 от ЗСУ законът урежда предоставянето, ползването, планирането, финансирането, качеството, контрола и мониторинга на социалните услуги в Република България.

Сред основните принципи на ЗСУ съгласно чл. 2, т. 4 са *„всеобхватност, интегрираност и непрекъснатост на подкрепата”*.

Всеобхватността на закона спрямо лицата е предвидена в чл. 14 от ЗСУ. Според чл. 14, ал. 1 социалните услуги могат да са за деца и за пълнолетни лица, а според ал. 2 за: *„1. всички деца; 2. деца в риск по смисъла на Закона за закрила на детето; 3. родители, осиновители, лица, полагащи грижа за деца, кандидати за осиновители и кандидати за приемни семейства; 4. деца и пълнолетни лица с увреждания; 5. пълнолетни лица в кризисна ситуация или с потребност за преодоляване на последици от такава ситуация; 6. възрастни хора в надтрудоспособна възраст; 7. лица, които полагат грижи за пълнолетни лица.”*, а в ал. 3 е допълнено: *„...и дейности за подкрепа на семействата и близките на потребителите.”*

Следователно от цитираните норми може да се направи извод, че социалните услуги, дефинирани в ЗСУ, обхващат без изключение **всеки български гражданин**.

Освен всеобхватност спрямо лицата, ЗСУ цели и **всеобхватност** спрямо извършваните дейности. Видно от чл. 3, ал. 1 от ЗСУ, дефиницията за „социални услуги” е прекалено **обща** и би могла да включва всевъзможни **дейности**: *„Социалните услуги са дейности за подкрепа на лицата за: 1. превенция и/или преодоляване на социалното изключване; 2. реализиране на*

права; 3. подобряване качеството на живот.” Това легално определение може да характеризира почти всички услуги като социални услуги – услугите в сферата на здравеопазването, образованието, адвокатските услуги, и др.

Чл. 15 от ЗСУ отново насочва към всеобхватността на закона спрямо видовете дейности: „1. *информирание и консултиране*; 2. *застъпничество и посредничество*; 3. *общностна работа*; 4. *терапия и рехабилитация*; 5. *обучение за придобиване на умения*; 6. *подкрепа за придобиване на трудови умения*; 7. *дневна грижа*; 8. *резидентна грижа*; 9. *осигуряване на подслон*; 10. *асистентска подкрепа*.”

Следователно социалните услуги не се свеждат само до дейности по информирание, консултиране и подкрепа. Социална услуга е и **резидентната грижа**, която съобразно § 1, т. 15 от Допълнителните разпоредби на ЗСУ представлява дейност за осигуряване на място за настаняване на деца, младежи до 25-годишна възраст, лица с трайни увреждания и лица в надтрудоспособна възраст и в зависимост от индивидуалните потребности - за осигуряване на 24-часова грижа за посрещане на ежедневните потребности и потребностите от развитие на лицата или за осигуряване на подкрепа за водене на самостоятелен начин на живот. Съгласно чл. 11, ал. 2 не се допуска задължително ползване на социални услуги за резидентна грижа от пълнолетни лица, следователно се допуска налагане на **задължителна услуга „резидентна грижа”** спрямо деца.

Резидентната грижа, като социална услуга за деца и възрастни, може да накърни редица основни права на личността, защитени от Конституцията и международното право, като правото на личен и семеен живот, правото да отглеждаш своите деца, правото да образоваш и възпитаваш собствените си деца в съответствие със своите лични разбирания, духовни и културни традиции. Това е основната причина за пет последователни присъди и за десетки висящи дела пред Европейския съд по правата на човека срещу Норвегия за нарушаване на чл. 8 от Европейската конвенция по правата на човека и чл. 7 от Хартата на основните права в ЕС.

Според § 1, т. 7 от Допълнителните разпоредби на ЗСУ **правните и адвокатски услуги** също биха могли да се третират като социални услуги, следователно да бъдат обект на лицензиране и санкции по ЗСУ. Така например „застъпничество“ по чл. 15, т. 2 е „*дейност за подкрепа на лицето да защити и да отстоява своите права и потребности в рамките на налични правни и административни процедури*”. В хипотезата на задължителност на някои социални услуги, това може да засегне правото на човека сам да избере своя адвокат или да се наложи да плаща два пъти за една и съща дейност.

Съгласно § 1, т. 12 от Допълнителните разпоредби на ЗСУ **обучението** на деца и възрастни се квалифицира като „социална услуга”: „*Обучение за придобиване на умения*“ по чл. 15, т. 5 е *дейност, която се осъществява в специализирана среда или мобилно, за подготовка на деца и пълнолетни лица за придобиване на умения за самостоятелност, независим живот,*

самостоятелно справяне с проблеми и затруднения, както и умения за грижа и подкрепа за деца и за зависими от грижа членове на семейството.” (тук би попаднала всяка дейност, осъществявана във всяко учебно заведение, детска градина, предучилищна подготовка, занималня или всякакви курсове по интереси).

В зависимост от **средата**, в която се предоставят, „социалните услуги” по смисъла на ЗСУ, също се характеризират с всеобхватност - чл. 17, ал. 1 ЗСУ: „1. услуги в домашна среда; 2. услуги в специализирана среда; 3. услуги, които се предоставят мобилно.” Последните услуги се предоставят в **лечебни заведения; институции в системата на предучилищното и училищното образование; детски ясли; места за подкрепа на деца с противоправно поведение; центрове за лица, търсещи и/или получили международна закрила** (чл. 17, ал. 5 ЗСУ). Като пример могат да бъдат дадени специализираните „сини стаи”, в които деца се разпитват и подготвят за пред съда от частни организации (вкл. с чуждестранно финансиране), без присъствието на родител. Също може да се посочи „Националната телефонна линия”, „Горещата линия за изчезнали деца”, и др., които са предоставени за управление на частни чуждофинансирани организации. Съгласно **чл. 136, ал. 3** от ЗСУ, частните доставчици (вкл. чуждестранни и чуждофинансирани) ще могат да извършват „**информирание, консултиране и обучение**” в лечебни заведения, институции в системата на предучилищното и училищното образование, детски ясли, места за лишаване от свобода и в места за подкрепа на деца с противоправно поведение, както и да получават всякакво съдействие и информация от тези органи и институции (чл. 81, ал. 1 и чл. 137, ал. 1 и ал. 2 ЗСУ). Това влиза в конфликт със Закона за защита на личните данни, европейското законодателство в тази област и заобикаля специалния подбор на кадри с гарантирана квалификация и умения по Закона за държавния служител, както и Закона за отговорността на държавата и общините за вреди.

Социалните услуги могат да бъдат **интегрирани** (Глава девета от ЗСУ), т.е. да **обхващат няколко сектора**. Такива са интегрираните здравно-социални услуги (чл. 143 ЗСУ), които освен от лечебните заведения, могат да се предоставят от **всички доставчици** на социални услуги, в това число и частните (чл. 144 ЗСУ).

Проблематично е и предоставянето на т.нар. „**превантивни услуги**” – съгласно чл. 13, ал. 2 от ЗСУ това са услуги, които се предоставят на **всички лица** или на определена група лица **без предварително идентифициран конкретен риск**. Неяснотата на превантивната социална услуга, фактът, че услугите подлежат на заплащане (чл. 102 ЗСУ), това, че е възможно налагането на „задължителна социална услуга“, заедно със липсата на ефективен съдебен контрол над дейността на доставчиците на социални услуги, е сериозна предпоставка за нарушаване на основни човешки права и накърняване на законовите интереси на превантивно „обслужваните“ отделни лица или

„определени групи от лица“. Така декларациите за защита на правата и достойнството на ползвателите на „социални услуги“, посочени в чл. 2 и чл. 9 ЗСУ, остават под въпрос.

Следователно ЗСУ общо и неясно регламентира понятието „социална услуга“ - основно негово понятие. Словосъчетанието „социална услуга“ само по себе си сочи, че не става въпрос нито за социална дейност, нито за услуга.

Терминът „услуга“ е използван в пълно противоречие със съдържанието, което има по смисъла на много други норми. Той е изпразнен от общоприетото съдържание, което има, и не може да постигне социалния ефект, който преследва.

Нормите на чл. 48, ал. 1 и 3 и чл. 50, ал. 3 от ЗСУ, отнасящи се до финансирането на социалните услуги от частните доставчици, регламентират социалната услуга като **търговска дейност, извършвана по занятие срещу възнаграждение**. Видно от разпоредбите на чл. 102 и чл. 103 ЗСУ, социалните услуги са **изначално платени дейности**, което противоречи на чл. 51 от КРБ, където е залегнало правото на безвъзмездно социално подпомагане.

Като се съобрази фактът, че частните доставчици ще могат да предоставят здравно-социални услуги по ЗСУ, ще осигуряват подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, съвместно с държавните и местните органи и структури, и др. (вж. т. 5 по-долу), то може да се направи обоснован извод, че редица **функции на държавата**, свързани с основни права на гражданите на Република България, се предоставят на частни доставчици, които могат да осъществяват и финансирането им. Това се потвърждава и от чл. 24, ал. 1 от Закона за закрила на детето /ЗЗДет./, според който доставчиците на социални услуги осъществяват мерки по закрила на детето в семейна среда, а съгласно чл. 23, т. 5 от ЗЗДет. мерките се изразяват в съдействие за подобряване на социално – битовите условия, което е пряко свързано с дейности по социално подпомагане, прерогатив на държавата.

Приватизацията на социалния сектор чрез ЗСУ противоречи и на нормите на редица **международни актове**, между които: чл. 22 и чл. 25 от Всеобщата декларация за правата на човека /ВДПЧ/; чл. 9 и чл. 11, т. 1 от Международния пакт за икономически, социални и културни права /МПИСКП/; чл. 34 от Хартата на основните права на Европейския съюз; чл. 13, чл. 14 и чл. 16 от Европейската социална харта.

1.2. Финансиране

Социалните дейности досега в основната си част са финансирани от държавните и общинските бюджети – т.е. от заплащаните от гражданите задължения към държавата и общините, и са контролирани от органите на местната власт. С новия ЗСУ **основните източници и субекти на финансиране са други**, а следователно и на социалните политики.

Съгласно чл. 41 от ЗСУ източниците на финансиране, освен държавният и общинските бюджети, са и частните доставчици на социални услуги, както и всякакви чуждестранни източници без ограничение. Още повече, че ЗСУ допуска чуждестранни доставчици на социални услуги да оперират на територията на България без наличието на лиценз по българското законодателство (чл. 31, ал. 3).

С чл. 63, ал. 1 от ЗСУ се нарушава правото на българските граждани на социално подпомагане, осигурено и гарантирано от държавата, тъй като предоставянето на всички социални услуги, финансирани от държавния и/или общинския бюджет, може да се възложи на частни доставчици на социални услуги. Това означава, че е напълно реално и възможно целият сектор на социалните услуги да отиде в ръцете и контрола на частните доставчици. Действително, ЗСУ регламентира създаването на Агенция за качеството на социалните услуги (чл. 22), но печалният ни опит до момента е, че подобен контрол е напълно формален, освен това възможността за контрол по качеството на някаква услуга не се отнася за контрол върху нейната цена. В резултат на подобна организация в сектора и прилагането на пазарен принцип, неизбежно ще се достигне до нуждаещи се от помощ граждани, които няма да могат да си я позволят финансово, което от своя страна изцяло противоречи на принципите на социалната държава. Българският гражданин няма нужда от още една държавна агенция, издържана от българския данъкоплатец, а от ефективна и работеща социална система, която да го подпомага, а не да бърка в и без това изтънелия му джоб.

Пример за това колко дълбоко вкоренени са частните доставчици в новия модел за предоставяне и ползване на социални услуги е чл. 23 от ЗСУ, според който държавната политика в областта на социалните услуги се планира, разработва и провежда в сътрудничество с доставчиците на социални услуги, юридическите лица с нестопанска цел за общественополезна дейност, професионални организации на специалисти, предоставящи социални услуги и международни организации. Съгласно чл. 26, т. 4 и т. 5 общините трябва да си сътрудничат с частните доставчици при определяне на общинската политика в областта на социалните услуги. Това показва, че водещ и на практика единствен доставчик на социални услуги, ще бъдат именно тези частни лица, които нито могат, нито са задължени да провеждат цялостна и последователна държавна политика в социалния сектор.

„Доставчиците” ще обучават държавните служители как да „насочват” гражданите към техните услуги, а служителите ще са длъжни да участват в тези обучения (чл. 120 и чл. 121 от ЗСУ). Информация за техните „услуги” ще има по всички учреждения и служителите ще „насочват” потребителите към тях (чл. 82 от ЗСУ). Стигаме до абсурдна ситуация, в която държавата и

държавните служители промотират и рекламират частна търговска дейност, осигуряваща печалба на частноправни субекти.

Допуска се социални услуги, финансирани от държавния или общинския бюджет, да се възлагат от общината чрез конкурс (чл. 63 и чл. 64 от ЗСУ). Съобразно чл. 64, ал. 4 редът за провеждане на конкурса за възлагане на предоставянето на създадени с решение на общинския съвет социални услуги се определя в правилника за прилагането на ЗСУ. Това противоречи на чл. 51, ал. 1 от Конституцията, тъй като правото на социално подпомагане е основно право на българския гражданин, гарантирано от Конституцията. Предоставянето на социални услуги от частни организации, с оглед защитата и съхраняването на обществения интерес, следва да се възлага най-малкото при спазване на реда на Закона за обществените поръчки по възлагането им. Недопустимо е това да се случва с обикновен конкурс, още повече конкурс да се провежда и при наличие само на един кандидат (чл. 65, ал. 4 ЗСУ).

ЗСУ насърчава „**публично-частното партньорство**“ в предоставянето на „социални услуги“ (чл. 1, ал. 2, т. 5 ЗСУ). Така се създава тоталитарен държавно-корпоративен (търговски) хибрид, в който интересите за търговска печалба и за усвояване на бюджетни пари се подкрепя с държавна принуда (вж. чл. 137 ЗСУ – намеса на МВР при изпълнение на закона, и др. държавни органи и чл. 169 ЗСУ – огромни глоби).

Според чл. 66 ЗСУ публично-частно партньорство между община и физически и юридически лица за предоставяне на социални услуги се осъществява чрез: „1. възлагане на частен доставчик на предоставянето на социални услуги, които **общината няма обективна възможност да създаде**; 2. осигуряване на **смесено финансиране** от физическо и юридическо лице за социална услуга, която се предоставя от общината; 3. **съвместно предоставяне** на социални услуги чрез осигурено финансиране от общинския бюджет и частен доставчик.”

Чл. 61 от ЗСУ постановява, че при прекратено финансиране на социалната услуга от държавния бюджет или при прекратено предоставяне на социална услуга, финансирана от общинския бюджет, поради несъответствие със стандартите за качество, по предложение на кмета на общината общинският съвет може да приеме решение за осигуряване на предоставянето на социалната услуга чрез възлагане на частен доставчик при условията на публично-частно партньорство.

ЗСУ предвижда при „**смесено финансиране**“ от държавния/общинския бюджет и от частни доставчици таксите отново да бъдат събирани със средствата на държавната принуда (чл. 50, ал. 4 от ЗСУ).

Освен принципната свобода да възлагат всички социални услуги на частни доставчици, общините могат да бъдат и принудени да им възлагат предоставянето на социални услуги: когато общината „няма обективна възможност“ да ги създаде (чл. 63, ал. 2, т. 2 от ЗСУ), общината е длъжна да осигури „непрекъснатост при предоставянето на социални услуги“ (чл. 72 ЗСУ), както и по предписание на Агенцията за качеството на социалните услуги (чл. 60, ал. 1, т. 1 от ЗСУ).

Частните доставчици имат право сами да „създават“ и финансират социални услуги, само при условията на „информиране“ на кмета на общината (чл. 57, ал. 1 ЗСУ), като доставчиците сами определят таксите за тези услуги (чл. 48, ал. 3 от ЗСУ).

1.3. Предефинирането на социалната помощ и подкрепа в социална услуга, което се наблюдава в ЗСУ, автоматично преобразува социалната грижа в търговски услуги. Уреждането на предоставянето на услуга от доставчик на потребител в българското облигационно право става чрез договор за услуги. В международното право това става чрез **международните договори** за търговия с услуги – ГАТС, Всеобхватно икономическо и търговско споразумение между ЕС и Канада (СЕТА). Това променя кардинално правната среда в областта на социалната помощ. Чуждестранните доставчици на социални услуги ще се възползват и от двете правни регулации на услугите – националния закон ЗСУ и международните договори за търговия с услуги ГАТС и СЕТА. Ползвателите на социални услуги в България ще се превърнат в клиенти на доставчици от чужбина, като отношенията между тях ще се уреждат на принципа на търговските отношения. Така, чрез ЗСУ, социалните услуги могат да бъдат изведени от изключителната юрисдикция на България (суверенитет) и да бъдат подчинени на международни регулатори (международни договори), които **ограничават националния суверенитет**. По този начин националният режим на предоставяне на социални услуги ще се подчини на международноправния режим, уреден в международните търговски договори. Този режим обаче е крайно неблагоприятен за българската държава поради неравнопоставеността на българската държава и силните икономически субекти на световния пазар на услуги, поради системата за решаване на спорове чрез международен арбитраж и др. И това далеч не изчерпва всички рискове от отваряне на пазара на услуги за чуждестранни доставчици на социални услуги. Потърпевш ще е българският гражданин, който засега може да бъде защитен единствено чрез суверенитета на държавата и правата, присъщи на суверенитета.

1.4. За прилагането на ЗСУ се предвижда приемането на **множество подзаконовни нормативни актове** в тримесечен срок от влизането му в сила (§ 43 от пр.закл.разп. на ЗСУ), поради което и към настоящия момент законът не дава ясна представа за конкретното въздействие, което ще окаже върху

обществените отношения. Тази неизвестност крие още по-голяма опасност за въздействието, което законът може да окаже върху обществото, тъй като същностни понятия като качество, организация, планиране, такси и т.н., ще бъдат определени едва в последствие, и то в подзаконовни нормативни актове. Нормативната уредба на изключително важни правила за поведение следва да бъде в закон, а не в подзаконовни нормативни актове съгласно основни принципи на правовата държава и Закона за нормативните актове /ЗНА/.

2. Противоречие с чл. 30, ал. 1, чл. 32, ал. 1 и чл. 57, ал. 1 от КРБ

Със ЗСУ, в противоречие с Конституцията и с общопризнатите норми на международното право, се **отменя правото на неприкосновеност на личния и семейния живот на българския гражданин**. Това е така, тъй като личният и семейният живот на българския гражданин попада под наблюдението и контрола на доставчиците на „социални услуги“, като те имат неограничена власт да получават всякаква информация.

С **чл. 5** от ЗСУ се въвежда индивидуалният подход и се предвижда предоставянето на социална услуга да се предхожда от индивидуална оценка на потребностите.

Според **чл. 6, ал. 1** от ЗСУ индивидуалната оценка на потребностите е професионално проучване на житейската ситуация и психо-социалното състояние на лицето с цел определяне на неговите емоционални и социални потребности и потребности от развитие и реализация, които да насочат социалната работа.

Чл. 6, ал. 2 от ЗСУ постановява, че индивидуалната оценка на потребностите включва професионални становища, заключения, изводи и препоръки, основани на анализ. **Тази индивидуална оценка на потребностите обхваща всякакви по вид лични данни – данни за семейно положение, образование, доходи, отношения между членовете на семейството, психологически и емоционални проблеми и др., които се събират и ползват не от държавни органи и държавни служители, а от частни лица – това могат да бъдат търговски дружества и еднолични търговци по Търговския закон, неправителствени организации (сдружения и фондации) по Закона за юридическите лица с нестопанска цел и други чуждестранни лица (чл. 30 ЗСУ).**

В дейността си Агенцията за качеството на социалните услуги също има правомощия, които също **застрашават личната и семейна неприкосновеност**. Съгласно **чл. 116, ал. 1, т. 3 и 7** от ЗСУ се дава право на служителите ѝ да посещават лицата -потребители на услуги в домашна среда, и да изискват и получават информация от тях, свързана с услугата.

В чл. 81, ал. 1 от ЗСУ се регламентира право на доставчика на социални услуги при изготвянето на индивидуалната оценка на потребностите и на индивидуалния план за подкрепа да изисква информация, съдействие и становища от държавни органи, общината, личния лекар на лицето, семейството и близките на лицето, лечебни заведения, институции в системата на предучилищното и училищното образование и други институции и доставчици на социални услуги, като те са длъжни да ги предоставят в рамките на срока, определен от доставчика.

Недопустимо е частни лица да имат достъп на практика до всички данни за българското население, в това число за личния им и семеен живот. Това са изключително чувствителни данни, които ако подлежат на събиране, следва да се събират и съхраняват единствено от държавни органи и да не подлежат на разгласяване от тях. Ако подобни данни се предоставят на частни лица, при това и чуждестранни, това би представлявало неоправдана намеса в личния и семейния живот на българските граждани. От своя страна частните лица могат да бъдат използвани именно с цел събиране на подобни данни за българското население и за използването им против интересите на Република България.

Накърняването на правото на неприкосновеност на личния и семейния живот със ЗСУ влиза в противоречие и с нормите на редица **международни актове**, между които: чл. 12 и чл. 16, т. 3 от Всеобщата декларация за правата на човека; чл. 8 от Европейската Конвенция за защита на правата на човека и основните свободи; чл. 7 и чл. 8 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

3. Противоречие с чл. 6, чл. 14, чл. 47, ал. 1 и чл. 57, ал. 2 от КРБ

Със ЗСУ се нарушава конституционното право на родителите да отглеждат и възпитават децата си до пълнолетието им, както и защитата на целостта на семейството като основна градивна клетка на обществото. Считаме, че намерението на авторите на Конституцията никога не е било да допускат правата и задълженията на родителите по чл. 47, ал. 1 от КРБ да бъдат заместени от права на частни доставчици на социални услуги, включително чуждестранни такива. Родителят, а не детето, е този, който има право на преценка дали детето има нужда от социална услуга и дали желае на детето му да бъде предоставена такава. Съгласно ЗСУ правата на децата влизат в противоречие с правата и задълженията на родителите, като дори правата на децата имат превес пред тези на родителите.

В чл. 7, ал. 2 от ЗСУ се постановява правото на всяко дете на социални услуги, съобразно неговите „най-добри интереси“, което предполага определянето им от някой друг, а не от неговите родители и семейство.

Дефиницията на понятието „най-добър интерес на детето” в § 1, т. 5 от ДР на ЗЗДет. съдържа редица широки и подлежащи на субективно тълкуване категории, предполагащи свободната преценка на съответния служител/доставчик, като: „а) желанията и чувствата на детето; б) физическите, психическите и емоционалните потребности на детето; в) възрастта, пола, миналото и други характеристики на детето; г) опасността или вредата, която е причинена на детето или има вероятност да му бъде причинена; д) способността на родителите да се грижат за детето; е) последиците, които ще настъпят за детето при промяна на обстоятелствата; ж) други обстоятелства, имащи отношение към детето.”

Според чл. 14, ал. 2, т. 1 и т. 2 от ЗСУ социалните услуги могат да бъдат за „всички деца”, и за „деца в риск по смисъла на Закона за закрила на детето”. В § 1, т. 11 от ДР на ЗЗДет. отново е посочена изключително широка дефиниция за „дете в риск”: „а) чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа; б) което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му; в) за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие; д) за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.”

Дефиницията е допълнително разширена с § 1 от ДР на Правилника за прилагане на ЗЗДет., според който: „1. **„Насилие”** над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда. 2. **„Физическо насилие”** е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето. 3. **„Психическо насилие”** са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда. 4. **„Сексуално насилие”** е използването на дете за сексуално задоволяване. 5. **„Пренебрегване”** е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.”. Оценката се извършва от екип специалисти – водещ случая социален работник, психолог и др. Родителите тук нямат никакво касателство.

Противоречието е очевидно и оставя широка врата за злоупотреби със служебно положение на заинтересованите страни в системата на социалното подпомагане и социалните услуги, особено когато детето е на такава възраст или в такава състояние, че не може да изрази ясно волята си.

Допълнително с **Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция** /Наредбата/ се въвежда понятието „*дете в риск от изоставяне*” (чл. 4 Наредбата), отново включващо многобройни, подлежащи на субективно тълкуване обстоятелства като: „при постъпил сигнал”; „настаняване” извън семейството на друго дете от семейството; „*родителите са без постоянни доходи и/или без жилище*”; „*установени увреждания или тежки заболявания и/или отклонения при родител или при член от семейството*”; „*детето е с увреждане и/или отклонения в здравословното състояние или развитие и родителите имат затруднения да отговорят на специфичните му потребности*”; „*други обстоятелства, които поставят детето в риск от изоставяне*”. Легално определение за „насилие” над дете се съдържа и в **Закона за защита от домашното насилие** /ЗЗДН/ чл. 2, ал. 1: „*Домашно насилие е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство*.”. По-нататък, в ал. 2 дефиницията продължава: „*За психическо и емоционално насилие върху дете се смята и всяко домашно насилие, извършено в негово присъствие*.”. Следователно всяка една възпитателна мярка от родител спрямо детето му би могла да се квалифицира като „насилие” (и дори като престъпление - съгласно чл. 143, ал. 3 от НК) и съответно детето да бъде обявено за „дете в риск” с всички произтичащи от закона последици за него и семейството му, включително налагане на задължителни „социални услуги”.

Определянето на риска в ЗСУ поставя още една широка врата за злоупотреби със служебно положение чрез уязвимостта както на детето, така и на неговото семейство, напр. изпаднало в бедност. Например в чл. 12, ал. 3 от ЗСУ е посочено, че „настъпването на определен риск“ е пусков механизъм за задействане на процедури, при които директор на дирекция „Социално подпомагане” (арг. чл. 10, ал. 5 от ППЗЗДет.) може по своя преценка и при анонимен сигнал да задейства процедура за извеждане на дете от семейството му и/или налагане на задължителни социални услуги, поради преценен от него риск напр. за „качеството на живот или развитието на лицето” (чл. 12, ал. 3, т. 1 ЗСУ, във вр. с чл. 74, ал. 1, т. 1 от ЗСУ и чл. 88, ал. 2 от ЗСУ). Недопустимо е в най-бедната държава в Европа да се залага материален критерий за отнемане на дете. В 21 век държавата е длъжна да подsigури на социално слабите семейства

с деца възможност за нормално съществуване, а не да ги наказва допълнително за тяхната бедност, отнемайки им децата, защото това освен всичко друго представлява явна проява на дискриминация.

Т.е. държавата е моделирала и финансирала множество начини за изкуственото отделяне на член от семейството (дете или възрастен) чрез приложение на гореспоменатите формулировки за „най-добър интерес“, дори и чрез „превантивни“ услуги без конкретен риск (чл. 13, ал. 2 ЗСУ), както и под формата напр. на „общностна работа“ извън знанието и съгласието на родителите целево с уязвимите деца (§ 1, т. 9 от ДР на ЗСУ).

Разгледаните по-горе изключително широки дефиниции за „**риск**“ и „**насилие**“, включително нововъведените **икономически критерии**, зависят изцяло от субективната преценка на служителя/частния доставчик, създавайки предпоставки за произвол, злоупотреби и корупция - още повече при липсата на достатъчен контрол и отговорност за вреди от дейността на частните доставчици на социални услуги (*вж. т. 5 по-долу*).

Следва да се отбележи, че икономическите критерии за „**риск**“ и „**насилие**“ над дете, чрез които могат бъдат задействани процедурите по ЗСУ и намесата на доставчици на социални услуги, са в противоречие с **чл. 6, ал. 2 от Конституцията**, според който: „Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или **имуществено състояние**.”.

Според **чл. 74, ал. 1** от ЗСУ дирекция „Социално подпомагане“ извършва насочване за ползване на социална услуга на деца, като предвижда правосубектност на децата.

В **чл. 87, ал. 1** от ЗСУ се предвижда задължително ползване на социална услуга и то при поискване от дете (малолетно и непълнолетно). Според посочената разпоредба когато дете е поискало подкрепа от доставчик на социална услуга, доставчикът е длъжен да информира и да консултира детето, с изключение на случаите на искане за ползване на резидентна грижа. Ако детето е малолетно – доставчикът уведомява дирекция „Социално подпомагане“, но не и родителите.

Чл. 87, ал. 1 от ЗСУ противоречи и на чл. 3 и чл. 4 от **Закона за лицата и семейството /ЗЛС/**. В чл. 3 ЗЛС е предвидено, че лицата, които не са навършили 14-годишна възраст, са малолетни, като вместо тях и от тяхно име правни действия извършват техните законни представители - родители или настойници. В чл. 4 ЗЛС е предвидено, че лицата от 14 години до навършване на 18-годишна възраст са непълнолетни, като те извършват правни действия със съгласието на техните родители или попечители.

Правовият ред на Република България не допуска деца (малолетни и непълнолетни) да извършват правни действия без съгласието на своите

родители. Недопустимо е да се предоставя социална услуга на дете без съгласието на неговия родител. Детето не знае кое е добро и кое е лошо за него, тази преценка има родителят именно поради крехката възраст на децата и недостатъчната им степен на интелектуално и психологическо развитие. Децата могат лесно да станат жертва на доставчици на социални услуги, които да ги мотивират да поискат подкрепа именно защото в този случай законът предвижда задължително ползване на социални услуги. Задължително обаче не означава безплатно. Сметката следва да бъде платена от родителя. Никъде не се съдържа гаранция, че тази услуга наистина ще бъде необходима и предоставянето ѝ няма да бъде в резултат от злоупотреби.

Според чл. 9, ал. 3 от ЗСУ при предоставянето на социални услуги за деца се зачита мнението на детето и родителите или на лицата, които полагат грижи за детето. Следователно би могъл да се направи обоснован извод, че мнението им се зачита едва, когато детето вече ползва социалните услуги, а не преди то да бъде включено в системата. Зачита ли се мнението на детето и на неговите родители преди да се пристъпи към задължително ползване на социални услуги (визирани в чл. 11 от ЗСУ, сред които е „приемна грижа“ или услуги от резидентен тип, например). Отговорът е не - налице е задължителност на ползване на социални услуги за деца по преценка на социален работник и директор на дирекция „Социално подпомагане“ (арг. чл. 10, ал. 5 от Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето и чл. 88, ал. 2 ЗСУ).

Подобна е правната уредба в ЗСУ и на предоставянето на услуги на лица, поставени под **запрещение**: според чл. 74, ал. 1, т. 2 дирекция „Социално подпомагане“ /ДСП/ извършва насочване за ползване на социални услуги от лица, поставени под запрещение; според чл. 91, ал. 1 и ал. 4 от ЗСУ „желанията“ на поставения под запрещение имат превес пред мнението на настойника/попечителя му, като ДСП може да поиска от доставчик на социална услуга да „изследва“ тези желания (чл. 91, ал. 3 от ЗСУ), а за лица под **пълно запрещение** се предвижда настаняване/прекратяване на настаняването в социална услуга за резидентна грижа въз основа на **писмено декларирано желание** от лицето (чл. 95, ал. 2; чл. 96, ал. 2 и чл. 100, ал. 1 и ал. 2 от ЗСУ). Посочените разпоредби на ЗСУ влизат в колизия с нормите на чл. 5, във вр. с чл. 3, ал. 2 и чл. 4, ал. 2 от ЗЛС, според които поставените под пълно запрещение лица са **недееспособни** и могат да извършват правни действия единствено чрез своите законни представители-настойници, а поставените под ограничено запрещение лица могат да извършват правни действия единствено със съгласието на своите попечители. По този начин се нарушава и правото на особена закрила на лицата с психически увреждания съгласно чл. 51, ал. 3 от КРБ.

В чл. 87, ал. 2 и ал. 3 от ЗСУ се предвижда **родителят да не се уведомява** относно това, че детето е поискало подкрепа и ще му бъде предоставена социална услуга, а когато детето е непълнолетно, родителят се

уведомява, ако детето е съгласно. **Ролята и функциите на родителите се изземват и се предоставят на държавата и доставчиците на социални услуги под лозунга за защита правата на децата.**

Правата на децата обаче влизат в противоречие с правата и задълженията на родителите. Отглеждането и възпитанието включват активно участие на родителите във вземането на важни решения относно детето и неговия живот и права. Изземването на тези права и задължения и прехвърлянето им върху децата, а още повече - върху външни и чужди за семейството лица и интереси, е в пряко нарушение на конституционните разпоредби.

В чл. 88, ал. 2 от ЗСУ се предвижда налагането на родителите на задължителни социални услуги не само от съда (както е предвидено в чл. 11, ал. 1 от ЗСУ), но и по преценка на дирекция „Социално подпомагане“ /ДСП/. Задължителното налагане на социални услуги от съда, но отново по предложение на ДСП, е предвидено и в други закони като ЗЗДет. (чл. 36д, ал. 3) и СК (чл. 138а, ал. 3).

В чл. 104 ЗСУ се разглежда безплатното предоставяне на „услуги“ като *„подкрепа за формиране на родителски умения“*, *„консултиране и подкрепа на родители по въпросите на ранното детско развитие и отглеждането на деца“*, *„превенция на изоставянето на деца и подкрепа на родители за реинтеграция по реда на Закона за закрила на детето“*. Освен трудно разбираемия смисъл на това как се повишава „родителският капацитет“ и възникването на въпроса защо социалните служби и още повече частните доставчици (вкл. чуждестранни) имат претенцията да познават родителството до такава степен, че да могат да преценяват какви „родителски умения“ са нужни на родителите, в цитираната разпоредба личи намесата на държавата - в случая чрез социалните служби и чрез частните доставчици на социални услуги, в една защитена лична и семейна територия, а именно отглеждането на децата, която освен при крайно тежки случаи на престъпления следва да бъде защитена от подобни външни посегателства.

Не по-малко порочна е и концепцията за делегираните бюджети за социални дейности на база капацитет и стандарти, определящи заплащането, което доставчиците на социални услуги получават от държавата. За 2020 г. например месечният разход за дете без увреждания, настанено в център за настаняване от семеен тип, е 1,059.75 лв. (съгл. Решение на МС № 644/01.11.2019 г.). Ако това е цената за осигуряване на нормални условия за развитие на едно дете, следва да се запитаме каква част от населението на България в момента може да си позволи да има деца. И защо тогава, съгласно Закона за социално подпомагане /ЗСП/, се дава такава социална месечна помощ на нуждаещите се родители, че да гарантира месечен доход от 90 лв. (чл. 9, ал.

3 от ППЗСП) и 40 лв. месечна помощ за отглеждане на дете (чл. 2, ал. 3, т. 2 от Закона за семейни помощи за деца и чл. 62, ал. 4 Закона за държавния бюджет на РБ за 2020 г, и то при среден доход до 410 лв.). За сравнение, т.нар. „приемни родители”, освен гарантираните 905 лв. месечно възнаграждение, получават и допълнителни помощи от 225 до 300 лв. на месец (съгласно ППЗЗДет.), както и месечните помощи по ЗСПД (без праг на дохода). Не е ли това, освен всичко друго, и дискриминация на истинските родители и техните деца, в нарушение на чл. 6 от КРБ?

От гореизложеното можем да заключим, че разглежданата нормативна уредба в ЗСУ е ясен сигнал за това, че чрез нея не се цели преодоляване на демографската криза чрез подпомагане на родителите в семейството за отглеждането и възпитанието на детето. Тя създава нова конструкция в социалните отношения с водеща роля на частните доставчици на социални услуги – основно ЮЛНЦ (НПО), които могат да бъдат и проводници на чужди интереси, вредни за обществото ни.

Никога волята на авторите на Конституцията не е била да сведат социалната държава до пазарна държава. Поставянето на грижата за децата и нуждаещите се граждани на **пазарен принцип** е изключително погрешно и би довело до катастрофални последици както за отделните семейства, така и за цялото ни общество – след като печалбата на частни лица (местни и чужди) ще зависи например от броя изведени от семейството им деца, от броя „обхванати” от услугите им граждани, то доставчиците ще имат интерес този брой да расте, съответно съществува сериозна **опасност от злоупотреби и корупция**, без да са предвидени необходимите гаранции за защита и контрол.

Накърняването със ЗСУ на правата на родителите да отглеждат и възпитават своите деца е в противоречие и с нормите на **международното право**, например: чл. 16, т. 3 от ВДПЧ, чл. 3, т. 2, чл. 5, чл. 7, т. 1, чл. 8, т. 1 и чл. 9, т. 1 от Конвенцията на ООН за правата на детето, чл. 10 от Международния пакт за икономически, социални и културни права, чл. 33 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

4. Противоречие с Преамбюл, чл. 1, ал. 2 и ал. 3; и чл. 44, ал. 2 от Конституцията

Неслучайно още в Преамбюла авторите на Конституцията заявяват неотменимия си дълг да пазят националното и държавното единство на Република България. Съгласно чл. 1, ал. 2 и ал. 3 от КРБ властта в държавата произтича от народа и никоя личност, организация или институция не може да застрашава народния суверенитет.

ЗСУ представлява заплаха за националния суверенитет и националната сигурност, тъй като чрез него се допуска чуждо влияние върху населението - основният правообразуващ елемент на суверенитета на

държавата. Чрез ЗСУ чуждестранни икономически субекти получават възможност да оперират на търговски начала в област, която е известна като изключително чувствителна за стабилността на обществото и държавата. И това става в условията на демографската катастрофа в страната.

Това е закон, който допуска местни и чуждестранни организации с чуждестранно финансиране, в нарушение на чл. 44, ал. 2 от Конституцията да осъществяват дейност, която накърнява суверенитета на страната ни и която би могла да има за цел и резултат нарушаване на правата и свободите на българските граждани, установени с Конституцията.

Както беше представено в т. 1 по-горе ЗСУ цели и се характеризира с изключителна **всеобхватност** по отношение на **всички** български граждани, независимо от тяхната възраст и реални потребности, по отношение на широк кръг от дейности и обществени отношения. Предвидената в ЗСУ възможност за намеса на чуждестранни и чуждофинансирани лица и организации в най-чувствителни за народа ни сфери като семейството и децата, грижата за възрастните хора, хората с увреждания и т.н., е ярка форма на отстъпление от националния суверенитет.

В глава трета раздел III от ЗСУ са посочени доставчиците на социални услуги. На първо място това са общините, действайки самостоятелно, чрез специално създадени от тях юридически лица или чрез възлагане на предоставянето на социалните услуги на частни доставчици на социални услуги (чл. 29, ал. 1 и ал. 3). На второ място доставчици са и частни лица - 1. български физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица и 2. **физически лица, извършващи търговска дейност, и юридически лица, регистрирани по законодателството на друга държава - членка на Европейския съюз, или на друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство.**

По правило създадените от общините юридически лица и частните доставчици предоставят такива социални услуги, за които имат издаден лиценз (чл. 31, ал. 1 и 2). **Не подлежат на лицензиране чуждестранните доставчици**, които съгласно законодателството на друга държава - членка на Европейския съюз, или на друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, имат право да предоставят социални услуги по смисъла на ЗСУ, когато извършват тези услуги еднократно или временно без установяване на територията на Република България (чл. 31, ал. 3). Според § 1, т. 36 от Допълнителните разпоредби на ЗСУ „Временно предоставяне на социални услуги“ е предоставяне на социални услуги за срок до 6 месеца в рамките на една календарна година.

Източниците на финансиране са посочени в чл. 41. По ал. 1 това са: 1. държавният бюджет; 2. общинските бюджети; 3. частни доставчици на социални услуги, а по ал. 2 това са: **1. европейски структурни и инвестиционни фондове; 2. европейски и международни програми и**

проекти; 3. международни финансови институции; 4. физически и юридически лица; 5. други източници. Недопустимо е всякакви международни финансови институции, физически и юридически лица без ограничение да бъдат източници на финансиране при условията на всеобхватност на т.нар. „социална услуга“, защото това създава отношение на власт и подчинение, т.е. отношение на зависимост от лицето, което осигурява финансирането, заради несъразмерното му икономическо предимство пред българските държавни органи, физически и юридически лица.

Давайки неограничена възможност на частни чуждестранни организации да предоставят всякакви по вид социални услуги на територията на страната ни, при това без да подлежат на отделно и самостоятелно лицензиране в България, ЗСУ:

а) създава опасност за националната ни сигурност по смисъла на чл. 2 от Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, тъй като им предоставя пълни права да работят с българското население, да получават неограничена информация за него, да се намесват в личния им живот, и да отглеждат и възпитават българските деца - бъдещето на нацията ни, чрез предоставяне на социални услуги – резидентна грижа, „обучение за придобиване на умения“, „информирание и консултиране“, „общността работи“ и т.н., като по този начин се нарушава конституционно установеният ред в страната, гарантиращ неприкосновеност на личния живот (чл. 32, ал. 1 от Конституцията), правото на родителите да отглеждат и възпитават децата си (чл. 47, ал. 1 от Конституцията) и се препятства възможността страната ни успешно да защитава националните си интереси и да реализира националните си приоритети чрез закрила на семейството и детето (чл. 14 от Конституцията).

Налице е ниво на сериозна правна и етична несигурност за целите, методите и ценностите, с които голяма част от тези чуждестранни организации ще работят в България, предоставяйки социални услуги. Напълно логичен, разумен и изискващ незабавен отговор е въпросът за чий интерес ще работят тези организации в България като доставчици на социални услуги – ще защитават ли интереса и правата на българските граждани, или ще защитават собствения си интерес или най-вече интереса на държавата, към която принадлежат или от която се финансират. Напълно възможно и логично е ценностите и целите на много от тези организации да не отговарят на българските традиции и да не гарантират интересите на българските деца и семейство, а по-скоро да се стремят към обслужване на чужди интереси и налагане на чужди ценности, които рушат устоите на българските разбирания за семейство, морал, и традиции. Тези чуждестранни организации лесно биха могли да се окажат средство за получаване на чувствителна информация относно българските граждани за нуждите на икономическото разузнаване на други държави, както и средство за провеждане на антибългарска политика

чрез моделиране и превъзпитаване на българските деца, които ще бъдат обект на техни грижи и въздействие;

б) създава потенциална заплаха за националната ни сигурност, тъй като Българската държава, по отношение на целия сектор „социални услуги“, се поставя в зависимост от чуждестранни източници на приходи, като чрез тази зависимост се допуска, в нарушение на националния ни суверенитет и интерес, лицата, осигуряващи финансирането, да определят националната ни политика в областта на социалните услуги. А тази политика следва да бъде независима и следва да бъде подчинена единствено на българския национален интерес и да бъде определяна единствено от българския народ чрез избраното от него правителство;

в) създава право и механизъм чуждестранни организации да се обогатят от предоставянето на социални услуги в България за сметка на националните доставчици на социални услуги, като по този начин се ощетява икономиката на България. Приходите от социалните услуги, предоставени от чуждестранните организации, ще отидат в бюджета на тези чуждестранни организации, а не в бюджета на страната ни. Това пряко ощетява България и българския гражданин и противоречи на националния ни интерес.

Приложното поле на ЗСУ излиза далеч извън обхвата на самия закон и навлиза в **множество сфери на обществения и личния живот** на деца и възрастни. Частните „доставчици на социални услуги“ получават множество до скоро **държавни правомощия** (вж. т. 5 по-долу) в сферата на семейните отношения, закрилата на детето, образованието и т.н. Делегирането на държавни правомощия на частни икономически субекти, в т.ч. чуждестранни и чуждофинансирани такива, в сферата на изключително важни обществени отношения, представлява ярък пример за отстъп от националния суверенитет. Докато съгласно чл. 1 ал. 2 от Конституцията държавната власт се осъществява от конституционно предвидените органи, то в посочените по-горе примери частни субекти, които не са избирани по какъвто и да е начин от народа, осъществяват държавни функции, при това подкрепени със средствата на държавната принуда.

Неконтролираното разширяване сферата на дейност на частните доставчици, в т.ч. и чуждестранни такива, и допускането им до такива сфери на обществените отношения, които не са предмет на конституционна уредба, в бъдеще може да доведе до противоконституционна дейност на въпросните частни доставчици и до подкопаване на конституционния ред.

Обръщаме специално внимание, че лицата, които имат нужда от социални услуги са социално и здравно уязвими, което ги прави по-податливи на различни манипулации. Тук контролът на държавата е задължителен, и в никакъв случай не може да се допуска още по-значително негово отслабване, което противоречи както на интересите на този контингент граждани, така и на националната ни сигурност.

Неслучайно според общностното право на ЕС семейните отношения и услугите в социалната област са изцяло в компетенцията на националните държави. Противно на твърденията, че ЗСУ отговаря на ангажимента на Република България да въведе в националното ни законодателство изискванията на европейското законодателство относно „свободното движение на услуги“, включително „социалните услуги“, т. 27 от преамбюла на „Директива 2006/123/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006 г. относно услугите на вътрешния пазар“ гласи: *„Настоящата директива не следва да обхваща онези услуги в социалната област като настаняване, грижи за децата и подпомагането на семейства и лица в нужда, които се предоставят от държавата на национално, регионално и местно ниво, от доставчици упълномощени от държавата или от благотворителни организации, признати за такива от държавата, с цел осигуряване на подкрепа за онези, които са временно или постоянно в нужда, поради недостатъчен семеен доход, частична или пълна липса на независимост, както и за онези, пред които стои риск от маргинализиране. Тези услуги са от изключителна важност с цел гарантиране на основното право на човешко достойнство и са израз на принципите на социална кохезия и солидарност, и не следва да бъдат повлияни от настоящата директива.“*

5. Противоречие с чл. 1, ал. 2, чл. 7 и чл. 56 от КРБ

Със ЗСУ се нарушава правото на гражданите да получат защита от неправомерните актове или действия на държавните органи и длъжностни лица, тъй като редица държавни правомощия се предоставят за упражняване на частни лица и организации, без да съществуват надеждни механизми за контрол и отговорност за вреди от действията или бездействията им.

5.1. Контролът по отношение на частните доставчици на социални услуги според ЗСУ е формален и недостатъчен.

Създаването на Агенция за качеството на социалните услуги, която ще лицензира частните доставчици и ще извършва контрол и мониторинг по отношение на предоставянето на социалните услуги, **не дава достатъчни гаранции за ефективност на контрола**, отчитайки нивото на корупция в държавата ни, още повече, че за период до 6 месеца годишно могат да се предоставят социални услуги от юридически лица, регистрирани по законодателството на друга държава – членка на Европейския съюз, или на друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, включително и без лиценз.

Контролът по смисъла на чл. 107 от ЗСУ и чл. 108, ал. 1 от ЗСУ е основно за качеството на услугата.

Липсва достатъчна регламентация по отношение на превенция на **злоупотреби и превишаване на правомощия**. Нищожни са размерите на глобите и имуществените санкции за предоставяне на социални услуги от частните доставчици без лиценз, регламентирани в чл. 166 от ЗСУ.

На основание чл. 51 от ЗСУ събирането на информация относно дължимите и събрани такси за социални услуги е предвидено като задължение само по отношение на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет.

Не е предвидена подобна **отчетност** за социалните услуги, финансирани от частните доставчици (още повече, че финансирането им може да се извършва от чуждестранни източници без ограничения – чл. 41, ал. 2 от ЗСУ).

В ЗСУ **отсъства** и ясен и ефективен **механизъм за съдебен контрол** на решенията и на действията на доставчиците на социални услуги, които могат да засягат съществено основни права и свободи на гражданите, въпреки заявените принципи за защита на правата и личното достойнство на ползвателите на социални услуги (вж. чл. 2, т. 6 и чл. 9, ал. 1, 3 и 4). Може да се даде пример с „настаняването” на дете в местата за резидентна грижа, или въобще извън семейството, когато в процедурата пред съд по чл. 28, ал. 3 ЗЗДет. родителите не са участници в производството, а само подалият сигнала и детето. ЗСУ не променя нищо, а препраща към тази процедура на ограничен съдебен контрол, в който правата на родители и деца са нарушени в разрез с ЕКЗПЧ – чл. 8, и с КРБ – чл. 32, ал. 1, и чл. 47.

5.2. Прямо тези частни лица и организации не е приложим **Законът за отговорността на държавата и общините за вреди**, следователно те **не носят пълната отговорност за вредите**, които биха причинили със своите действия или бездействия на гражданите (деца и възрастни) в такива високо чувствителни области като семейните отношения, защитата на личните данни и социалното подпомагане.

В действащото законодателство (до голяма степен изменено с ПЗР на ЗСУ) наблюдаваме широко **делегиране на редица държавни правомощия** на частните доставчици, като например:

1) „**Мерките за закрила на детето**” по **Закона за закрила на детето /ЗЗДет./** се предоставят като „**социални услуги**” (арг. чл. 74, ал. 1, т. 1, чл. 88, чл. 90, ал. 3 и др. от ЗСУ; чл. 4, ал. 1, т. 1 и т. 5, чл. 23, т. 2, чл. 24 и др. от ЗЗДет.), следователно също могат да се предоставят от частни лица, включително чужди/чуждофинансирани без ограничения (арг. чл. 30 и чл. 41, ал. 2 от ЗСУ).

В чл. 36г, ал. 3 от ЗЗДет., наред с държавните органи е предвидено участието на „**доставчика на социални услуги**” в „**мултидисциплинарния екип**”, който ще решава каква защита следва да се осигури на „**дете в риск**” или „**жертва на насилие**”- при явен конфликт на интереси.

Според чл. 36д, ал. 3 от ЗЗДет.: „на детето-жертва може да се предостави закрила с настаняване извън семейството в социална услуга за деца, пострадали от насилие или жертви на трафик. В решението на съда се постановяват мерки по отношение на родителските права и насочване на родителите към социални услуги за повишаване на родителския капацитет по предложение на дирекция "Социално подпомагане"."

Съгласно чл. 39, ал. 1, т. 2 от ЗЗДет., органите на МВР могат да настанят детето в социални услуги за резидентна грижа, като при необходимост му бъде осигурена охрана.

Съгласно чл. 34а от ЗЗДет. се създава възможност почти всички дейности, свързани с „**приемната грижа**” като: набиране, оценяване, обучение, адаптиране, „наблюдение на отглеждането”, сключване на договори с приемните семейства, да се предоставят на частни доставчици на социални услуги.

Съгласно измененията в чл. 11, ал. 3 и чл. 19, ал. 4 от „**Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция**” /Наредбата/ в социалната работа по случай за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции, както и по случай за реинтеграция, може да бъде **включен доставчик на социални услуги по преценка** на водещия случая социален работник. Следователно представител на доставчика (който може да предлага набор от „услуги” като „приемна грижа”, „резидентна грижа”, „здравно-социална грижа”, и мн. други) ще участва при явен конфликт на интереси в дейността на социалния работник – напр. в изготвянето на социален доклад (с множество лични данни, включително чрез влизане в семейното жилище - приложение 1 към Наредбата), в изготвянето на „плана за действие”, както и в решението дали детето да се върне в семейството си или да бъде включено в регистрите за осиновяване. Още повече, че с новите изменения в цитираната Наредба (чл. 17, ал. 2) са въведени допълнителни критерии, подлежащи на субективна преценка, при които могат да **не се предприемат „мерки за реинтеграция на детето в семейството”** и детето да не бъде върнато в семейството. Така частният доставчик на социални услуги се оказва въввлечен в дейността на държавните служители, при явен конфликт на интереси, и то без да носи отговорността и да подлежи на контрола, присъщ на държавната служба.

2) Според Семейния кодекс /СК/ при спорове за родителски права **становищата**, изготвени от частните доставчици (напр. за „родителска компетентност”) ще се използват като **доказателство в съда** – според нов чл. 138а, ал. 1 от СК: „Дирекция „Социално подпомагане“ представя доклади и становища в изпълнение на задължения по тази глава въз основа на становища, изготвени по нейно искане от доставчици на социални услуги.”.

Същите частни доставчици ще се намесват при родителски конфликти, като дори ще отговарят за **контактите между родители и деца** – според чл. 138а, ал. 2 от СК: *„По искане на дирекция „Социално подпомагане“ доставчиците на социални услуги оказват подкрепа и съдействие за и при осъществяване на контакти между родителите и децата, както и между родителите – в случай на конфликт между тях.“*

Предвижда се и налагането на **„задължителни социални услуги“**, като държавните органи „насочват“ родителите и децата към социални услуги, а те са длъжни да ги ползват – според чл. 138а, ал. 3 от СК: *„По предложение на дирекция „Социално подпомагане“ в производства по тази глава съдът с решението може да определи ползване на задължителни социални услуги от родителите, самостоятелно или заедно с детето.“*

Всичко това създава основателни опасения от корупция и злоупотреби, след като заинтересовани от „насочването“ към „услугите“ им частни лица ще имат право да създават доказателства за необходимостта от тези услуги (вкл. със задължителен характер), както и да се намесват в най-чувствителни области като семейните отношения. Още повече, както посочихме по-горе, според чл. 120-121 от ЗСУ доставчиците на социални услуги **обучават държавните служители** как да „насочват“ клиенти към тях.

3) Частните доставчици на социални услуги получават възможност за **намеса и в държавното училищно и предучилищно образование** – съгласно чл. 174, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование /ЗПУО/ институциите в системата на предучилищното и училищното образование осигуряват подкрепа за **личностно развитие на децата и учениците** съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги. Въз основа на чл. 198, ал. 2 и ал. 3, във вр. с чл. 49, ал. 1, т. 3-6 от ЗПУО кметът на общината може да възложи на доставчиците на социални услуги като **центрове за подкрепа за личностно развитие** предоставянето на редица дейности, свързани със сериозна намеса в развитието и личните данни на децата и семействата.

В Националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование /НЕИСПУО - <https://am.mon.bg/> / **достъп до личните данни на деца, ученици и родители**, освен държавните и общински органи, имат и „центровете за подкрепа за личностно развитие“.

Съгласно чл. 195 ал. 1 и ал. 3 от ЗПУО за подпомагане на обучението на деца и ученици могат да се организират **изнесени групи и паралелки „в социалните услуги“**.

Според чл. 283, ал. 7 от ЗПУО, във вр. с чл. 283, ал. 1, т. 5, 6 и 10 от същия на доставчиците на социални услуги могат да се предоставят **средства за изпълнение на широк кръг от дейности спрямо деца и ученици**.

4) Въз основа на чл. 13, ал. 2, т. 2 от Закона за защита от домашното насилие /ЗЗДН/ документите, издадени от частните доставчици на

социални услуги придобиват силата на **доказателствени средства** в производството по издаване на заповед за защита. Същите доставчици, които после ще предоставят платените си (и задължителни) социални услуги на извършителя, на пострадалия, а по възможност и на цялото му семейство (арг. чл. 5, ал. 1, т. 5 и 6 от ЗЗДН).

В чл. 6, ал. 3 от ЗЗДН наред с държавните органи са изброени и частните доставчици на социални услуги, търговци и ЮЛНЦ без ограничения, които „работят за защита на лицата, пострадали от домашно насилие”. Нещо повече - самите частници „разработват, организират изпълнението и изпълняват програмите”, които са предвидени като мерки за защита по ЗЗДН (чл. 6, ал. 4 ЗЗДН).

По-нататък в чл. 6, ал. 7 ЗЗДН е предвидено по бюджета на Министерството на правосъдието ежегодно да се определят средства за финансиране на проекти на юридически лица с нестопанска цел, които дори обучават държавните служители.

5) Срастването на държавата с частните местни и чуждестранни търговски интереси в сферата на социалните услуги става особено видимо с промените в чл. 21, ал. 1 от Административнопроцесуалния кодекс /АПК/, където частните „организации, предоставящи обществени услуги” са приравнени на държавните органи като съставители на индивидуални административни актове, с всички предвидени законови последици, включително принудително изпълнение.

6) Със Закона за концесиите /ЗК/ е предвидена възможността социалните услуги да бъдат отдавани и на концесия – чл. 8, ал. 3 от ЗК: „С концесия за услуги може да се възлагат социални или други специфични услуги по приложение № 3.”. Съгласно чл. 52, ал. 3 от ЗК при концесиите за социални услуги концедентът може да определи процедура за определяне на концесионер, различна от посочените в закона, независимо дали концесията е със или е без трансграничен интерес.

7) Доставчиците ще имат водеща роля пред държавните и местни органи и при интегрираното предоставяне на услуги, като координират изготвянето на плана (чл. 132, ал. 2 от ЗСУ) и дори ще управляват случая (чл. 132, ал. 3 от ЗСУ), а съответните органи и институции ще са длъжни да изпълняват определените в плана задължения (чл. 132, ал. 4 от ЗСУ). Правилата, по които доставчиците ще изпълняват тези функции, ще бъдат разписани в последствие в подзаконов нормативен акт – правилник за прилагане на закона (чл. 132, ал. 2 и 3), което крие още повече неясноти и опасения. Освен това доставчиците имат право да получават „съдействие и подкрепа” от всички държавните органи и институции, включително **органите на МВР** (чл. 137, ал. 1 от ЗСУ), а тези органи са длъжни да им я предоставят (чл. 137, ал. 2 от ЗСУ). Според чл. 131, ал. 2 от ЗСУ всички социални услуги могат да се предоставят като интегрирани, а всички доставчици могат да

предоставят интегрирано всички видове социални услуги (чл. 134, ал. 3 от ЗСУ), както и интегрирани междусекторни услуги (чл. 139, ал. 1 от ЗСУ), като доставчиците имат право сами да организират интегрираното предоставяне на услуги (чл. 131, ал. 3 от ЗСУ).

8) Също така, държавните служители следва да отговарят на редица законови изисквания по **Закона за държавния служител** и др., като например: да притежават определени професионални качества и опит (които се проверяват предварително чрез конкурс), да защитават служебната тайна, да декларират своето имущество и интереси, и др., докато за служителите на частни организации, които ще работят неограничено с деца и възрастни в уязвимо положение тези изисквания и контрол не важат.

Още повече, че според чл. 126, ал. 1 от ЗСУ се допуска намесата на доброволци във всякакви социални услуги за деца и възрастни, а правилата и отговорността за дейността им зависят само от частния доставчик (чл. 126, ал. 2 и 3 от ЗСУ).

6. Противоречие с чл. 60, ал. 1 от КРБ

Със ЗСУ се въвежда задължителна платена социална услуга, равностойна на данъчна тежест. Създават се условия за гарантирана печалба на частни икономически субекти, включително чуждестранни/чуждофинансирани, скрепени със средствата на държавната принуда.

Източниците на финансиране на дейността по ЗСУ са многобройни, включително чуждестранни фондове и организации, както и частни лица и търговци. Тази схема, паралелно с всеобхватния характер на услугите, поставя огромни групи от българското население, както и отделната личност, в зависимост от парични потоци и интереси, които не отчитат българската реалност, традиции, култура, народностна идентичност и бит. Чл. 41, ал. 1 и ал. 2 от ЗСУ, както и целият Раздел II – „Финансиране на социалните услуги“ създават тази рамка на преплитане на бюджетно и международно финансиране, от една страна, и търговски интереси, от друга. С чл. 46 от ЗСУ се предвиждат такси за ползването на социални услуги, дори когато същите са финансирани от държавния бюджет. Така имаме такси за услуга, за която по принцип данъкоплатецът е платил, и то именно на принципа от КРБ за социалната солидарност с тези, които имат нужда от социално подпомагане. На практика обаче, с оглед всеобхватността, задължителността и постоянността на „социалните услуги“, имаме наличие на задължителен държавно контролиран пазар на „услуга“, която в редица случаи може да се окаже нежелана и против волята на ползвателя поради нейната задължителност. Логиката на тази уредба е като при един пазарен тоталитаризъм, който превръща в търговски обмен

категории и ценности, които не са свързани с чисто материален интерес, а именно: отношенията родители – деца в семейството, благотворителността, помощта на нуждаещите се, бедността, и др.

Според чл. 11, ал. 1 от ЗСУ „социални услуги се ползват задължително само по разпореждане на съда и само в случаите, определени в закон”.

Според чл. 88, ал. 2 от ЗСУ „Родителите и лицата, които полагат грижа за деца, са длъжни да ползват определените от съда и дирекция „Социално подпомагане“ социални услуги в изпълнение на мерки за закрила на детето.”. Следователно дирекция „Социално подпомагане” има право да налага задължителни социални услуги и без контрол от съда.

Съгласно чл. 74, ал. 1, т. 1 от ЗСУ „Дирекция „Социално подпомагане“ извършва насочване за ползване на социални услуги: 1. от деца, родители, семейства и лица, които полагат грижи за деца, в случаите, когато услугите се предоставят като мярка за закрила на детето по реда на Закона за закрила на детето”. Следователно мерките за закрила на детето също стават „социална услуга”, при това задължителна и платена, и не на последно място – осъществявана от частни лица, включително чуждестранни и чуждестранно финансирани.

Налагането на задължителни социални услуги е предвидено и в други закони като Закона за закрила на детето (чл. 36д, ал. 3), Семейния кодекс (чл. 138а, ал. 3), Закона за защита от домашното насилие (чл. 5, ал. 1, т. 5).

Според чл. 169 ЗСУ за неизпълнение на влязло в сила задължително предписание за ползване на социална услуга, предоставяна и от частен доставчик, се предвижда глоба от 2000 до 3000 лв. или имуществена санкция от 3000 до 5000 лв. - при първо нарушение, и глоба от 3000 до 5000 лв. или имуществена санкция от 5000 до 10 000 лв. - при повторно нарушение.

За разлика от данъците и таксите по чл. 60 ал. 1 от Конституцията, които отиват в полза на държавния/общинския бюджет, съответно в бюджета на дадено държавно или общинско учреждение, таксата за предоставяне на социална услуга отива в полза на доставчика, който в общия случай е частно лице. Заложена е възможност 100% от социалните услуги да бъдат предоставяни от частни доставчици (чл. 63 ал. 1 от ЗСУ). На практика всички приходи от социални услуги ще отиват в бюджета на тези частни доставчици. За социалните услуги, предвидени в делегираната държавна дейност, средствата се превеждат на частни доставчици на социална услуга на база капацитет на тримесечие, т.е. заплащането е гарантирано, а след това държавата събира таксите от гражданите за същите услуги като държавни вземания.

Ползването на социални услуги в общия случай е платено. Този извод правим от разпоредбата на чл. 103, ал.1 от ЗСУ, съобразно която ползването на социални услуги, които се финансират от държавния бюджет, не се заплаща от:

1. лицата до 18-годишна възраст и до завършване на средно образование; 2. младежите от 18- до 21-годишна възраст, които до навършване на пълнолетие са ползвали резидентна грижа по реда на Закона за закрила на детето; 3. лицата, които нямат доходи и влогове. От цитираната разпоредба следва, че не подлежат на заплащане само онези социални услуги, които се финансират от държавния бюджет и които се предоставят на изброените в чл. 103, ал. 1 от ЗСУ лица. Социалните услуги, финансирани от държавния бюджет и броят на техните потребители, се планират в Националната карта на социалните услуги (чл. 37, ал. 1 от ЗСУ). Следователно видът на социалните услуги и броят на лицата, които ще ги ползват, са ограничени. Всички останали социални услуги са платени. Това са социалните услуги, финансирани от общинския бюджет и социалните услуги, финансирани от частните доставчици. Същевременно ЗСУ не предвижда изготвяне на единен ценоразпис на социалните услуги, което означава, че на практика всеки доставчик може да си направи свой собствен ценоразпис - съгласно чл. 48, ал. 3 доставчикът сам определя размера на таксите за ползване на социалните услуги, които той финансира.

Това накърнява интереса на ползвателите на социалните услуги, които са при това и задължителни в определени хипотези, да ползват тези услуги, защото не е ясно какво ще бъдат длъжни да заплатят ползвателите като цена на услугите.

В нормата на чл. 24 от Закона за социално подпомагане /ЗСП/, отменен със ЗСУ, водещи източници на финансиране са държавният бюджет и общинските бюджети, а съгласно чл. 18а от ЗСП, също отменен със ЗСУ, управлението на социалните услуги се възлага от кмета на съответната община, който осъществява и контрола по изпълнението им и разходването на средствата. Със ЗСУ доставчиците на социални услуги са общините и частните доставчици на такива услуги. Същностната разлика между регламента по ЗСП и ЗСУ е свързана с това, че ако в ЗСП финансирането на социалните услуги се осъществява чрез общините, то сега частните доставчици на услуги, освен че могат да получават средства от бюджета, за да ги осъществяват, те могат и пряко да ги финансират като равнопоставени са НПО и търговските дружества – субекти със съвсем различен правен режим, функции и цели.

ЗСУ регламентира заплащането на социалните услуги при предоставянето им от частните доставчици и в случай, при които социалните услуги са задължителни (чл. 88, ал. 2, чл. 102, ал. 1, чл. 103 и чл. 104 от ЗСУ). Това създава основателни страхове за злоупотреби от страна на частните доставчици и ясно сочи същностната промяна в начина на осъществяване на социалната дейност в Република България преди и сега.

Така регламентирано осъществяването на социалните услуги по ЗСУ поставя знак за равенство между търговска дейност и обществено-полезната дейност, свързана с благотворителност и милосърдие.

Извеждането на частните доставчици на услуги като основни правни субекти за предоставянето им създава пазар на тези услуги – превръща най-важните дейности, свързани с оцеляването на народа ни, в търговия.

II. ИЗЛОЖЕНИЕ НА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ОТНОСНО ПРОТИВОРЕЧИЕТО С КРЪ НА ИЗМЕНЕНИЯТА В ЗАКОНИ, ИЗВЪРШЕНИ С ПРЕХОДНИТЕ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ НА ЗСУ

Поради аргументите относно противоконституционността на ЗСУ, противоконституционни са и всички изменения във всички закони, извършени с Преходните и заключителните разпоредби за ЗСУ.

Обвързаността на ЗСУ с 29 закона и подзаконови акта, обективизирана в преходните и заключителни разпоредби (ПЗР), също има своите суверенни проекции. ЗСУ е правно обвързан със Закона за закрила на детето, Семейния кодекс, Закона за защита от домашното насилие, Закона за социално подпомагане, Закона за хората с увреждания, Закона за личната помощ и други. Той завършва цялостната уредба на тази материя, като окончателно я меркантилизира и превръща социалната подкрепа в бизнес. Правата на българските граждани, уредени в другите съпътстващи специални закони в социалната сфера, са поставени в зависимост от елементи на пазара на социални услуги.

В случай, че не споделяте аргументите за противоконституционност на ЗСУ в цялост, заедно с измененията в законите, извършени с Преходните и заключителни разпоредби /ПЗР/ на ЗСУ, то тогава молим да разгледате и да се произнесете относно противоконституционността на отделни разпоредби на **Закона за закрила на детето /ЗЗДет./, Семейния кодекс /СК/, Закона за защита от домашното насилие /ЗЗДН/ и Закона за предучилищното и училищното образование /ЗПУО/**, въз основа на следните аргументи:

Посочените по-долу разпоредби на ЗЗДет. и СК противоречат на чл. 14, чл. 30, ал. 1, чл. 47, ал. 1 и ал. 5 от Конституцията, тъй като допускат държавата в лицето на органите за социално подпомагане да изземат родителските функции по отношение на отглеждането и възпитанието на детето и да ги упражняват сами или да ги предоставят на доставчиците на социални услуги. В нарушение на чл. 31, ал. 3 и ал. 4 от Конституцията се въвежда презумпция за виновност на родителя за това, че детето му е в риск, като понятието за дете в риск е толкова разтегливо и подлежи на различно тълкуване, че на практика 100% от българските деца от всички възрасти, включително и новородените, попадат в него. Детето в риск подлежи на мерки за закрила, които в общия случай се свеждат до извеждането му извън семейството, с което се нарушава връзката родител - дете и се нанасят непоправими травми върху крехката детска психика, които дават негативно отражение върху живота му в бъдеще и

то е принудено да носи и да живее с белезите на психологическата травма от раздялата. Правата на родителя да отглежда и възпитава детето си биват незаконосъобразно ограничавани, тъй като възпитателният подход на създаването на граници и ограничения води до известен дискомфорт при детето, който в общия случай бива преодолян, и от позицията на възрастен детето осъзнава, че наложените му от родителите ограничения и правила са били за негово добро и са го изградили като личност. Българският народ е оцелял през вековете и е допринесъл в световната история с редица ярки личности, благодарение на здравите си възпитателни и семейни традиции, без намесата на чуждестранни НПО и без извеждане на деца от семействата им на икономически и други спорни основания.

Въведеният с чл. 36а ЗЗДет. „задължителен сигнал“, който може да бъде и под формата на „анонимен донос“ допълнително заплашва устоите на правовата държава - основен принцип на демократичното устройство на Република България, заложен в чл. 4, ал. 1 от Конституцията. Аргумент за това, че законът допуска анонимните доноси, е текстът на чл. 10, ал. 5 от Правилника за прилагане на ЗЗДет., според който анонимни сигнали не се разглеждат, освен в случаите, отнасящи се до насилие над дете, или по преценка на директора на дирекция "Социално подпомагане". Налице е нарушение и на чл. 4, ал. 2 от Конституцията, съобразно който Република България гарантира живота, достойнството и правата на личността и създава условия за свободно развитие на човека и на гражданското общество. Чл. 36а ЗЗДет., в нарушение на цитираните чл. 4, ал. 1 и ал. 2 от Конституцията, допуска агресивно и пряко нарушаване правата и свободите на личността, като позволява всеки български гражданин, всяко българско семейство да бъде обект на „задължителен анонимен донос“ с предрешен резултат – децата и родителите стават обект на социални услуги, за които родителят следва да плати на доставчика, който в общия случай е частен, а като краен резултат детето се настанява извън семейството. Недопустимо е навлизането в личния живот на отделния човек, което нарушава основно конституционно право, а именно неприкосновеността на личността (чл. 30, ал. 1 от Конституцията), да е обусловено от анонимен сигнал. Фактът, че сигналът е анонимен означава, че той може да бъде неверен, може да бъде подаден в резултат от подбуди за лично отмъщение и други цели, които нямат нищо общо със защита правата и интересите на детето. Същевременно, фактът, че сигналът е анонимен, означава, че лицето, което го е подало, не може да бъде разкрито и не носи отговорност за това дали сигналът е достоверен или не. Всеки сигнал не само че не трябва да бъде анонимен, но той трябва да подлежи на проверка преди да бъде изобщо разгледан. В противен случай допускаме законна демагогия на личността и семейството и го правим уязвимо и подчинено на действията на лица, за които не е известно какви са целите, намеренията и подбудите им.

С възможността за анонимност при подаване на сигнали, с които се застрашават основни конституционни права на гражданите, се нарушава и чл. 122, ал. 1 от КРБ, който гарантира, че гражданите имат право на справедлив процес, чрез осигуреното право на защита във всички стадии на процеса. По аналогия, разглеждането на анонимен донос ограничава и нарушава правото на защита, вкл. и във връзка с правото на справедлив процес съгласно чл. 6, ал. 3, т. а), б) и д) от ЕКЗПЧОС.

От разпоредбите на чл. 59, чл. 84, чл. 93 и чл. 137 от СК правим извод, че крайна цел на настаняването на дете извън семейството е създаването на основание за осиновяване на детето без съгласието на родителя. Съобразно чл. 93, ал. 2 от СК това е възможно, когато детето е настанено в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа и родителят в срок до 6 месеца от датата на настаняването по административен ред съгласно Закона за закрила на детето без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или промяна на мярката и връщане на детето или настаняването му в семейство на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето. Недопустимо е само защото детето е било настанено извън семейството, това да се използва като причина за включването му в списъци за осиновяване при това без съгласието на родителя. Целта детето да се изведе от грижите на биологичното му семейство с цел да бъде осиновено ясно прозира в изменените разпореди на СК, с което се нарушават не само правата на родителя по чл. 47, ал. 1 от Конституцията, но и се застрашава правовия ред, прокламиран в чл. 4 от Конституцията.

1. Противоречащи на чл. 14, чл. 30, ал. 1, чл. 32, ал. 1 и чл. 47, ал. 1 и 5 от Конституцията са следните разпоредби на ЗЗДет.:

1.1. Чл. 23. *Мерките за закрила в семейна среда се изразяват във:*

1. осигуряване на педагогическа, психологическа и правна помощ на родителите или лицата, на които са възложени родителски функции, по проблеми, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата;

2. насочване към подходящи социални услуги;

1.2. Чл. 26, ал. 1 *„Настаняването на дете в семейство на роднини или близки, в приемно семейство или в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа се извършва от съда. До произнасяне на съда дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето извършва временно настаняване по административен ред.*

1.3. Чл. 27, ал. 1 и 5 *„Настаняването на дете в семейство на роднини или близки, в приемно семейство и в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа се извършва със заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето.“*

„В случаите на настаняване в приемно семейство настаняването се извършва след проверка относно годността на лицата, кандидатстващи за приемно семейство. След настаняването по административен ред се сключва

договор между приемното семейство и общината, лицензиран доставчик на социални услуги по чл. 34а или дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на приемното семейство."

1.4. Чл. 30а „При промяна на мярката за закрила на детето по чл. 4, ал. 1, т. 2, 4 и 5 се спазва редът за настаняване по чл. 26 - 28."

1.5. Чл. 34а „(1) Приемната грижа е мярка за закрила на детето по чл. 4, ал. 1 за отглеждане и възпитание в семейна среда на дете, което е настанено в семейство на роднини или близки или в приемно семейство.

(2) Семействата на роднини или близки, кандидатите за приемни семейства и утвърдените приемни семейства се подкрепят чрез социални услуги, включващи дейности за набиране и оценяване на кандидати за приемни семейства, обучение, взаимно адаптиране, подкрепа и наблюдение на отглеждането на детето.

(3) Социалните услуги по ал. 2 се предоставят от общините и от доставчиците на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги.

(4) Дейностите по ал. 2 се извършват от дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на семейството само в случаите, когато общината не предоставя социални услуги, които включват тези дейности, и когато няма лицензирани доставчици, които предоставят такива социални услуги."

Следователно почти цялата дейност по „приемната грижа”(арг. чл. 34а, ал. 2 - набиране и оценяване на кандидати за приемни семейства, обучение, взаимно адаптиране, подкрепа и наблюдение на отглеждането на детето, както и сключването на договора с приемното семейство – чл. 31, ал. 4) е предоставена на „доставчиците на социални услуги” (съответно е възможно те да са частни лица, включително чуждестранни/чуждестранно финансирани).

1.6. Чл. 36а, ал. 1 „Всеки, на когото стане известно, че съществува непосредствен риск от изоставяне на дете или че дете е пренебрегвано, е длъжен незабавно да подаде сигнал до дирекция "Социално подпомагане"."

1.7. Чл. 36б. „(1) Управителят на лечебно заведение, в което има родилно отделение, и личният лекар на бременна жена, на които е станало известно, че съществува непосредствен риск от изоставяне на дете веднага след раждането, са длъжни незабавно да подадат сигнал до дирекция "Социално подпомагане".

(2) Управителят на лечебното заведение, в което има родилно отделение, възлага с писмена заповед на лице от персонала на родилното отделение задължението за уведомяване по ал. 1, осигурява достъп до майката и детето и оказва съдействие за проверката на сигнала.

(3) Управителят на лечебно заведение, където е предадено, намерено, изоставено или подхвърлено новородено живо дете, има задължението по ал. 1.

(4) *Управителят на лечебното заведение, в което има родилно отделение, не може да изписва детето до изтичането на срока за проверка на сигнала по чл. 36а, ал. 2.*

(5) *Сигналът се проверява незабавно при условия и по ред, определени в наредбата по чл. 5, ал. 2. “.*

Следователно, в нарушение на чл. 47, ал. 2 от Конституцията, чл. 36б от ЗЗДет. предвижда специална хипотеза за бременни и родилки, при която е възможно детето да бъде отнето от майката още от родилното отделение поради „риск от изоставяне” – задейства се механизмът по Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция (изм. и доп. ДВ. бр. 37 от 7 Май 2019 г.), с която се въвеждат още по-широки и подлежащи на субективна преценка критерии за “дете в риск”, както и нови възможности за нарушаване на конституционното право на неприкосновеност на жилището, отново само по сигнал. Законът изисква детето да не се изписва до приключване на проверката на сигнала, което е форма на задържане под стража, отвличане или друга противоправна форма на лишаване от свобода без съдебна заповед (чл. 36б, ал. 4).

1.8. Чл. 36в *„(1) Началникът на родилното отделение, където е родено дете с увреждане, или определено от него медицинско лице информира незабавно и по подходящ начин след установяване на увреждането родителите на детето.*

(2) *Медицинските лица в родилното отделение, където е родено дете с увреждане, са длъжни да положат усилия да мотивират родителите да не изоставят детето си, както и да им предоставят пълна информация за състоянието на детето, за възможните лечения, за последиците за неговото развитие и за необходимите грижи.*

(3) *Началникът на родилното отделение информира незабавно дирекция “Социално подпомагане” и доставчик на социални услуги за ранна интервенция на уврежданията с цел оказване на първоначалната подкрепа на родителите и детето с увреждане. “.*

1.9. Чл. 36г *„(1) За осигуряване на защита на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация дирекция “Социално подпомагане” създава мултидисциплинарен екип, членовете на който работят заедно до приключване на случая и който разработва план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието.*

(2) *До изтичането на 24 часа от получаване на сигнал за дете в риск или жертва на насилие или експлоатация социален работник, определен от директора на дирекция “Социално подпомагане”, прави оценка на сигнала. При потвърждаване на информацията социалният работник уведомява устно по телефон, включително мобилен, и писмено по пощата, по електронна поща или*

факс членовете на екипа по ал. 1, като определя дата и час за събиране на екипа.

(3) *Водещ на екипа по ал. 1 е социалният работник, определен от директора на дирекция "Социално подпомагане". В екипа задължително участват представител на районното управление на Министерството на вътрешните работи (районен инспектор, инспектор от детска педагогическа стая или оперативен работник), на районната прокуратура и представител на общината. По преценка на водещия на екипа се канят за участие представител на регионалната здравна инспекция, личният лекар на детето или представител на болницата, откъдето е постъпил сигнал по случая, представител на регионалното управление по образованието и на училището, детската градина или друга образователна институция и представител на доставчик на социална услуга.*

(4) *Кметът на общината подпомага координацията на дейността на мултидисциплинарния екип.*

Това е мултидисциплинарен екип от представители на различни държавни институции, вкл. МВР, прокуратура, община, органи по здравеопазване и образование, както и частния доставчик, които оценяват сигнала за „насилие“ над дете, като в тази преценка, поради крайната разтегливост и неясно дефиниране на понятието „насилие“, могат да попаднат съвсем нормални елементи от ежедневието на отношенията родители – деца.

Един от примерите за противно на Конституцията придаване на прекомерна власт и права на социалните служби и на техни представители е подчиняването на участниците в този мултидисциплинарен екип на социалния работник. Ръководител на мултидисциплинарния екип е социалният работник, като на негово подчинение са представителят на МВР, районният прокурор и кметът. Цитираната разпоредба категорично противоречи на Закона за съдебната власт и българската Конституция. Прокурорът следва да контролира законността на действията на социалните работници, а не да бъде на тяхно подчинение.

1.10. Чл. 36д *„(1) Защитата на дете в риск или жертва на насилие или експлоатация се предприема след проучване на случая от мултидисциплинарния екип и съгласно предложението от него план за действие по чл. 36г, ал. 1.*

(2) *Планът за действие съдържа здравни, социални и образователни услуги за превенция на насилието или за възстановяване на детето.*

(3) *Когато насилието е извършено от родител, от лице, на което са възложени грижите за детето, или от лице, на което детето е поверено, на детето-жертва може да се предостави закрила с настаняване извън семейството в социална услуга за деца, пострадали от насилие или жертви на трафик. В решението на съда се постановяват мерки по отношение на родителските права и насочване на родителите към социални услуги за*

повишаване на родителския капацитет по предложение на дирекция "Социално подпомагане".

(4) Когато насилието е извършено от родител, от лице, на което са възложени грижите за детето, или от лице, на което детето е поверено, дирекция "Социално подпомагане" може да се обърне към съда или прокурор за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Закона за защита от домашното насилие.

(5) При данни за извършено престъпление дирекция "Социално подпомагане" изпраща сигнал до районната прокуратура за предприемане на мерки по отношение на извършителя по Наказателния кодекс.

(6) Когато насилието или експлоатацията на детето са извършени от лице, на което детето е поверено за предоставяне на грижи, защита, лечение или обучение на основание на съдебно решение, трудов или друг договор, органите на прокуратурата при внасяне на преписката в съда информират незабавно дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето и съответния работодател за незабавно отделяне на това лице от детето или от децата.

1.11. Чл. 39, ал. 1, т. 2 „Специализираните органи на Министерството на вътрешните работи могат:

2. (доп. - ДВ, бр. 14 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 01.01.2020 г.) да настанят детето в социални услуги за резидентна грижа, като при необходимост му бъде осигурена охрана.“

1.12. Пар. 1, т. 8. От Допълнителните разпоредби на ЗЗДет."Услуги" по смисъла на чл. 23 са социалните услуги по чл. 15, т. 1 - 7 от Закона за социалните услуги.“

2. Противоречащи на чл. 14, чл. 30 ал. 1, чл. 47 ал. 1 и 5 от Конституцията са следните разпоредби на СК:

2.1. Чл. 59, ал. 7 „По изключение, ако интересите на децата налагат това, съдът може да постанови те да живеят при дядо и баба или в семейство на други роднини или близки, с тяхно съгласие. Ако това не е възможно, детето се настанява в приемно семейство или социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, посочени от дирекция "Социално подпомагане". Във всички случаи съдът определя подходящ режим на лични отношения между детето и родителите.“

2.2. Чл. 84, ал. 1 и 2 „За дете, настанено по административен ред съгласно Закона за закрила на детето, чиито родители са неизвестни или са дали съгласие за пълно осиновяване, дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето уведомява писмено в 7-дневен срок от настаняването регионалната дирекция за социално подпомагане за вписването му в регистъра. Ако съгласието е дадено след настаняването, 7-дневният срок тече от деня на даване на съгласието.“

„Когато детето е **настанено** в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа по **административен ред** съгласно Закона за закрила на детето и родителят без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или промяна на мярката за закрила, дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето уведомява писмено в 7-дневен срок от изтичане на срока по чл. 93, ал. 2, изречение първо регионалната дирекция за социално подпомагане за **вписването му в регистъра**. Към уведомлението се прилага копие от искането за настаняване по съдебен ред по чл. 27, ал. 2 от Закона за закрила на детето. Когато детето е настанено в приемно семейство и родителят не е поискал прекратяване на настаняването без основателни причини в срока по чл. 93, ал. 2, Дирекция "Социално подпомагане" уведомява регионалната дирекция за социално подпомагане за вписването на детето в регистъра, ако интересите на детето налагат това.”.

2.3. Чл. 93 „(1) **Осиновяване без съгласие на родителя се допуска**, когато той **трайно не полага грижи** за детето и не дава **издръжка** или **го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин**.

(2) **Осиновяване без съгласие на родителя се допуска** и когато детето е настанено в **социална или интегрирана здравно-социална услуга** за резидентна грижа и родителят в срок до 6 месеца от датата на настаняването по административен ред съгласно Закона за закрила на детето без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването или промяна на мярката и връщане на детето или настаняването му в семейство на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето. Искането може да бъде направено и в производството за настаняване по съдебен ред, образувано съгласно Закона за закрила на детето.

(3) **Осиновяване без съгласие на родителя при условията на ал. 2 се допуска** и когато детето е настанено в **приемно семейство** и е вписано в регистъра на деца за пълно осиновяване.

(4) В случаите по ал. 1 родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.”.

2.4. Чл. 137 „**Особени случаи на представителство и грижа**

„(1) **Лица, на които са възложени грижи за детето, не придобиват родителски права и задължения**.

(2) **Лицата по ал. 1 могат без съгласието на родителите да вземат решения и да предприемат действия за запазване живота и здравето на децата, за които полагат грижи**.

(3) **Лицата, при които детето е настанено по съдебен ред, имат право и задължение да живеят с него, както и задължение да осъществяват фактически действия по чл. 125. Те имат и правото по чл. 126, ал. 2.**

(4) (Изм. - ДВ, бр. 82 от 2009 г.) **Лицата по ал. 3 извършват необходимите правни действия за защита на личните права на детето,**

свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние, както и за издаването на документи за самоличност по Закона за българските лични документи, след положително становище на дирекция "Социално подпомагане". Лицата имат задължението по чл. 165, ал. 3.

(5) При настаняване на детето по административен ред по чл. 27 от Закона за закрила на детето действията по ал. 4 се осъществяват от дирекция "Социално подпомагане".

2.5. Чл. 138а „(1) Дирекция "Социално подпомагане" представя доклади и становища в изпълнение на задължения по тази глава въз основа на становища, изготвени по нейно искане от доставчици на социални услуги.

(2) По искане на дирекция "Социално подпомагане" доставчиците на социални услуги оказват подкрепа и съдействие за и при осъществяване на контакти между родителите и децата, както и между родителите - в случай на конфликт между тях.

(3) По предложение на дирекция "Социално подпомагане" в производства по тази глава съдът с решението може да определи ползване на задължителни социални услуги от родителите, самостоятелно или заедно с детето.“.

Следователно докладите и становищата на „доставчиците на социални услуги“ (частни лица, включително чуждестранни/чуждо финансирани) ще се използват пред съда относно отношенията родители – деца (напр. при спорове за родителски права, относно „родителската компетентност“ и т.н.). Тези частни доставчици ще осъществяват контактите между родители и деца, както и между родителите, по своя преценка. Съдът ще може да задължи родителите и децата да използват „задължителни социални услуги“ по преценка на социалните служби. Същите социални служби, които са били обучени от същите тези „доставчици“ как да им препращат „клиенти“ (чл. 120 и 121 от ЗСУ, във вр. с чл. 82 от ЗСУ).

3. Противоречащи на чл. 1, ал. 2 и ал. 3, чл. 6, ал. 2, чл. 30, ал. 1 и чл. 31, ал. 3 от Конституцията са следните разпоредби на ЗЗДН:

3.1. Чл. 6, ал. 3 и ал. 7, т. 2, б. „б“ „(3) Органите на изпълнителната власт, доставчиците на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги, и юридическите лица, регистрирани по реда на Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, работят за защита на лицата, пострадали от домашно насилие.“.

„ал. 7, т. 2 програми за предоставяне на помощ на лица, пострадали от домашно насилие, които включват:

б) насочване към други необходими специалисти и интердисциплинарни консултации, както и към социални услуги за лица, пострадали от домашно насилие.“.

3.2. Чл. 13, ал. 2, т. 2 „Доказателствени средства в производството по ал. 1 могат да бъдат и документите, издадени от доставчици на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги.“.

4. Противоречачи на чл. 14, чл. 23, чл. 47, ал. 1 и чл. 53, ал. 6 от Конституцията са следните разпоредби на **Закона за предучилищното и училищното образование:**

4.1. Чл. 198, ал. 2 и 3 „(2) Кметът на общината след решение на общинския съвет може да възложи предоставянето на дейности по чл. 49, ал. 1, т. 3, 4, 5 и 6 на доставчици на социални услуги за деца, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги.

(3) (Възлагането по ал. 2 се извършва по реда на **Закона за социалните услуги.**“.

4.2. чл. 264, ал. 1 „Когато е налице възлагане по реда на чл. 198, ал. 1, министърът на образованието и науката и началниците на регионалните управления на образованието упражняват контрол и върху дейността на изпълнителите по чл. 198, ал. 1 и на доставчиците на социални услуги, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги.“.

4.3. чл. 283, ал. 7 „Средствата за изпълнение на дейностите по ал. 1, т. 5, 6 и 10 могат да се предоставят на доставчици на социални услуги за деца, лицензирани по реда на Закона за социалните услуги при възлагане по реда на чл. 198, ал. 2 и 3.“.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Във връзка с гореизложеното молим да постановите решение, с което да се произнесете за съответствието на Закона за социалните услуги и направените с неговите Преходни и заключителни разпоредби изменения в други закони с Конституцията на Република България. В случай, че не споделяте аргументите за противоконституционност на ЗСУ в цялост, то тогава, молим, да разгледате и да се произнесете относно противоконституционността на отделните разпоредби на ЗСУ, като всяка една от тях бъде разгледана поотделно.

Народни представители: